

УДК 304.4

Науково-теоретичний альманах «Грані»
Scientific-theoretical almanac «Grani»«Grani». 2016. 140(12), 22-27.
doi:10.15421/1716134
www.grani.org.ua

Корупційні практики держави як девіація соціальної моралі

С.Є. Пархоменко¹

Статтю присвячено проблемі співвідношення складників соціальної моралі та поширеності корупції в суспільстві в результаті проведеного дослідження можна зробити наступні основні висновки.

Авторкою наголошено на тому, що корупція є різновидом інституційно-організованих девіацій, спрямованих на нанесення всіх видів шкоди (починаючи від економічної і закінчуючи морально-педагогічною) як щодо окремого громадянина або організації, так і щодо суспільства й держави за рахунок ігнорування соціально-нормативних регуляторів суб'єктами економічної, політичної, дисциплінарно-педагогічної влади.

Констатовано, що в окремих дослідженнях корупція розглядається як комплекс соціальних фактів або форма соціальної девіації; в деяких економіко-соціологічних дослідженнях акцент робиться на корупційно-рентних відносинах та економічній раціональності суб'єктів корупції. Певна кількість дослідників зводить визначення корупції до її юридичної (кримінологічної) складової, фактично ототожнюючи її з хабарництвом і зловживанням службовим становищем в особистих корисливих цілях (фактично – як зловживання державними службовцями своїм службовим становищем, дача або одержання хабара з метою набуття особистої чи матеріальної вигоди).

У статті визначено декілька груп дефініцій корупції: корупція як використання посадовою особою, чиновником свого службового становища, що полягає в розпорядженні не своїми ресурсами, для досягнення особистих цілей і власного матеріального збагачення; корупція як своєрідний тіньовий ринок товарів і послуг, де діють (такі ж, як і в нормальній економіці) закони попиту і пропозиції і постійно здійснюються операції між різними акторами; корупція як стратегія поведінки двох соціальних груп – представників державної влади і приватного бізнесу або громадян (в цьому контексті вона розглядається в залежності від того, яка із зазначених сторін намагається встановити контроль над іншою).

Ключові слова: корупційна поведінка; корупція; соціальна мораль; девіація

State corruption practices as the deviation of the social morality

S.E. Parkhomenko²

The ratios of the constituents of social morals and the prevalence of corruption in the society have been discussed in the article. As a result, the following main conclusions of the research have been made. It has been pointed out by the author that corruption is a kind of institutionally-organized deviations, which are aimed at causing all kinds of damage (starting from economical and ending with the moral and pedagogical one) both against the individual citizen or organization, and against the society and the state. It is done by the disregard of social and regulatory control by subjects of economical, political, disciplinary and educational authorities.

It has been stated that in some studies the corruption is seen as a complex of social facts or a form of social deviation; some economic and sociological researches are focused on corrupt and rent relations and the economic rationality of subjects of corruption. A certain number of researchers brings the definition of corruption to its law (criminology) component, actually identifying it with bribery and abuse of the official position for personal selfish purposes (in fact, as the abuse of public officials to their official position, giving or accepting a bribe in order to obtain personal or material gain).

Several groups of definitions of corruption have been identified in the article: corruption as the use of their official position by an official, who dispose another's resources in order to achieve personal goals and their own material enrichment; corruption as a kind of black market of goods and services, where there are (as in a normal economy), the laws of supply and demand, and constantly fulfilled transactions between different subjects; corruption as a strategy of behavior of the two social groups – representatives of the government and private businesses or citizens (in this context, the corruption is considered depending on the fact, which of the parties is trying to establish control over the other).

Keywords: corrupt behavior; corruption; social moral; deviation

¹ Аспірант; Класичний приватний університет, 69000, Запоріжжя, вул. Жуковського, 70-Б

² Postgraduate; Classical private university, 70B, Zhukovskogo str., Zaporizhzhya, 69000

³ Аспірант; Классический приватный университет, 69000, Запорожье, ул. Жуковского, 70-Б

E-mail: parkhomenko_oleg@ukr.net

Коррупционные практики государства как девиация социальной морали

С.Е. Пархоменко³

Статья посвящена проблеме соотношения составляющих социальной морали и распространенности коррупции в обществе в результате проведенного исследования можно сделать следующие основные выводы. Автором отмечено, что коррупция является разновидностью институционально-организованных девиаций, направленных на нанесение всех видов ущерба (начиная от экономической и заканчивая морально-педагогической) как в отношении отдельного гражданина или организации, так и в отношении общества и государства за счет игнорирования социально-нормативных регуляторов субъектами экономической, политической, дисциплинарно-педагогической власти.

Констатируется, что в отдельных исследованиях коррупция рассматривается как комплекс социальных фактов или форма социальной девиации; в некоторых экономико-социологических исследованиях акцент делается на коррупционно-рентных отношениях и экономической рациональности субъектов коррупции. Определенное количество исследователей сводит определение коррупции к ее юридической (криминологической) составляющей, фактически отождествляя ее со взяточничеством и злоупотреблением служебным положением в личных корыстных целях (фактически – как злоупотребление государственным служащим своим служебным положением, дача или получение взятки с целью получения личной или материальной выгоды).

В статье определено несколько групп дефиниций коррупции: коррупция как использование должностным лицом, чиновником своего служебного положения, заключается в распоряжении не своими ресурсами для достижения личных целей и собственного материального обогащения; коррупция как своеобразный теневой рынок товаров и услуг, где действуют (такие же, как и в нормальной экономике) законы спроса и предложения и постоянно осуществляются операции между различными актерами; коррупция как стратегия поведения двух социальных групп – представителей государственной власти и частного бизнеса или граждан (в этом контексте она рассматривается в зависимости от того, какая из указанных сторон пытается установить контроль над другой).

Ключевые слова: коррупционное поведение; коррупция; социальная мораль; девиация

Peer-reviewed, approved and placed: 15.11.2016.

Постановка проблеми. Для наукового дискурсу проблема корупції в соціальному середовищі може розглядатись передусім в аспекті формулювання критеріїв вирішення корупційних практик у повсякденному житті. З іншого боку, не лише науковці, але і просто люди стикаються із проявами корупції, які впливають із службової діяльності і часто є замаскованими під правозгідну поведінку. Проте, ця правозгідна поведінка має деякі ознаки девіантогенності (напр., підвищений рівень емоційності посадових осіб, їхня надмірна вимогливість, неадекватна категоричність), що переводить корупцію не стільки в площину завершених злочинів, скільки довготривалої активності, яка створює девіантогенне середовище.

Повсякденні дії та буденна реальність України наскрізно просотані корупційними практиками. Це стосується як релігії, політики, економіки, так і інституцій соціалізації, освіти та сім'ї.

Доволі часто самі корупційні дії залишаються прихованими, навіть неусвідомленими з боку певних суб'єктів, оскільки ці самі суб'єкти не мають у своєму розпорядженні відповідного інструментарію ідентифікації корупційних практик. Корупційні практики можуть бути замасковані під вимоги суспільної моралі, звичасвого права, різні вияви людської емоційності, соціальні традиції, культурні стереотипи тощо.

На думку автора цієї статті, корупційна складова в буденних соціальних діях в українській соціологічній науці не є достатньо дослідженою, оскільки саме ця буденна реальність і є тим утворенням, яке менш за все піддається науковій рефлексії. Водночас як з боку наукової громади, так і пересічних громадян, суб'єктів соціального управління є вираженою пізнавальною та соціально-практичною потребою в кри-

теріях ідентифікації корупційних практик у буденних соціальних діях як заради цілей їх соціодіагностики, так і реалізації соціального контролю, превенції, соціотерапії в різних формах задля мінімізації проявів корупції.

Аналіз досліджень та публікацій. У сучасних дослідженнях корупції можна виділити три основні підходи: криминологічний, соціально-економічний і соціологічний.

У криминологічному підході дослідники зацентровані на факті вчинення злочину, розглядаючи корупцію, перш за все, як сукупність злочинних діянь, скоєних конкретними особами, наприклад чиновниками, і аналізують феномен в кримінально-правових категоріях «протиправності» та «суспільної небезпечності» [3, с.78; 10, с. 470-471].

У соціально-економічному підході корупція інтерпретується у зв'язку з поняттями тіньової економіки, неформальних інституцій, транзакційних витрат. Корупційна поведінка розглядається як різновид економічної поведінки, метою якого є максимізація корисності, а засобом – вилучення непродуктивних прибутків (корупційної ренти) за рахунок маніпуляції ресурсами, які перебувають у розпорядженні посадових осіб відповідно до їх службових повноважень. Поведінка хабародавця і одержувача трактується дослідниками як раціональний розрахунок зисків та втрат з урахуванням законів ринкової економіки.

У соціологічному підході корупція інтерпретується не просто як сукупність окремих кримінальних діянь, вчинених окремими чиновниками, а як системне, інституціалізоване соціальне явище, яке має глибинні соціальні механізми її підтримки і відтворення в суспільстві.

Соціологічний підхід в інтерпретації явища корупції зароджується в роботах класиків світової соціології (М. Вебера, Е. Дюркгейма і Р. Зіммеля) [5; 7-8] і продовжується в працях сучасних соціологів (С. Алексєєв, Р. Вахрушев, В. Добренков, Н. Ісправнікова, І. Купріянов, М. Макарова, В. Радаєв, Р. Ривкіна, Дж. Сентури, А. Хайданхаймер, Х. Ейсенк та ін.) [1-3; 9; 13].

У сучасних соціологічних теоріях явище корупції розглядається під кутом зору різних методологій. В теорії комунікативної дії Ю. Габермаса та в теорії структуризації Е. Гідденса особливої значущості набуває визначення соціальних суб'єктів корупції та її інтерпретації як форми соціальних відносин [6; 14].

У структурному функціоналізмі та неофункціоналізмі корупція розглядається як системна девіація, що пов'язана як із дисфункціями соціальних інститутів, так і особливостями культури суспільства (Т. Парсонс, Р. Мертон, Н. Смелзер, Н. Луман) [11]. У контексті теорії обміну (Дж. Хоманс, П. Блау) корупція виступає особливою формою соціального обміну матеріальними та символічними ресурсами і відносинами в суспільстві [15].

Важливим напрямком в діяльності соціологів є розробка методологічних проблем вимірювання корупції. Однак дослідження, які проведені в цьому напрямку, навіть на тлі багаточисленних корупційних скандалів в Україні, сьогодні поки що є дуже малочисельними (якщо не рідкісними). Із зарубіжних фахівців найбільший внесок у розробку методичних питань вимірювання корупції внесли вчені міжнародної неурядової дослідницької організації «Transparency International», якими створено за останні роки цілий ряд спеціальних методик, що базуються як на сприйнятті корупції, так і на оцінках реальних корупційних практик («Індекс сприйняття корупції», «Барометр світової корупції», «Індекси хабародавця»), а також дослідники Світового банку (The World Bank), які запропонували концепцію і методику вимірювання «корупційного захоплення держави» і «адміністративної корупції» [16].

Мета дослідження – побудова описової характеристики індикаторів корупційних практик.

Завданнями статті, у зв'язку з вищезазначеним, є:

- 1) проаналізувати соціально-моральні чинники корупційних практик;
- 2) встановити співвідношення між корупційними практиками та відповідними складниками соціальної моралі в аспекті заохочення корупційних практик з боку моралі;
- 3) побудувати описову характеристику корупційної ренти як складника корупційних практик держави в Україні.

Невизначена наукова проблема, якій присвячено статтю. Статтю присвячено проблемі співвідношення складників соціальної моралі та поширеності корупції в суспільстві.

Виклад основного матеріалу. Корупція в українському суспільстві є морально-легітимованим явищем, яке пов'язане із істотними розбіжностями між формально-правовою регуляцією поведінки та приписами правових норм, з одного боку, та прихованим

схваленням корупційних практик на рівні громадської моралі – з іншого. На думку автора, проблема корупції пов'язана передусім із дефіцитарністю морально-етичних регуляторів, які зводяться до суто зовнішнього засудження корупціонерів, які вчиняють готові і завершені злочини з самоочевидними проявами корупції. В той же час, в суспільстві переважає доволі толерантне ставлення до суб'єктів, які назовні виявляють ознаки корупціогенності через буденні дії та повсякденну поведінку, проте, не притягаються до юридичної відповідальності та не зазнають морального осуду в силу прихованості як самих дій, так і корупціогенних мотивів.

Соціальне середовище може заохочувати корупційні практики через толерантність до подвійних стандартів комунікації, вважаючи самі корупційні практики необхідними та корисними для особистого збагачення. Мало того: в масовій свідомості корупціонери зазнають осуду не в силу самого характеру корупційних дій, а в силу недостатньо-інтелектуалізованих способів реалізації корупційної поведінки.

Для українського суспільства у цьому зв'язку існує не стільки проблема виявлення корупції та корупціонерів, скільки проблема вибіркового ставлення до інтелектуально-витончених та брутальних форм корупції. В соціальних практиках доводиться стикатися з тим, що значна чисельність людей виявляє толерантність до корупційних практик, допоки їх вияви не стануть поміченими в силу їхньої масштабності, брутальності або ж не зачіпають чийсь особисті інтереси.

Д. Монастирський зазначає також факт штучно-створеної між органами боротьби із корупцією непродуктивної конкуренції, зауважуючи, однак, що конфліктні ситуації та конкуренція між різними правоохоронними органами не є новинкою для правоохоронної системи України. При цьому автор робить наголос на міжінституційних конфліктах, що виникають між ГПУ та НАБУ, при цьому більша частина цих конфліктів виникає, на його думку, через перетинання повноважень у сфері підслідності справ [12, с. 127-143].

Не називаючи речі своїми іменами, автор обходить доволі гостру проблему зв'язку підслідності із владно-політичним статусом суб'єктів корупційних злочинів, їх тінновими корпоративними відносинами та позаінституційними практиками формування державної влади. Це, власне, і не є дивним в силу зосередженості юриспруденції на формально-правових регулятивах при істотній периферизації уваги щодо фактичних соціальних інституцій та девіацій.

Одним із провідних чинників корупції є атомізованість українського суспільства та дефіцит внутрішньої комунікації на горизонтальному рівні, що дозволяє вести мову про поки що несформовану соціальну системність і переважання в українському суспільстві «агрегатного стану», який робить будь-яку боротьбу із корупцією малоефективною, в тому числі – на рівні державних інституцій.

Сутнісну основу корупції становить конфлікт (зіткнення) публічної сфери (public) і приватної сфери (private), в результаті якого відбувається заміщення

публічних цілей управління (загального блага) на приватну, групову, корпоративну або політичну вигоду. В результаті інтенсифікації цих процесів виникає підміна політичного, суспільного інтересу - приватним (приватним), що неминуче тягне за собою деградацію політичної системи і делегітимації політичного режиму.

Навіть етимологічно поняття «корупція» (від лат. «corruptio») несе однозначно негативну оцінку, попри реальну вкоріненість її як соціального феномена (від лат. «Cor» - серце, душа, розум; «ruptum» – руйнувати, псувати). Таким чином, небезпечність корупції полягає в тому, що вона в найбільшій мірі руйнує «серце спільноти», а саме – право і соціальну мораль як систему єдиних стандартів оцінки поведінки і свідомості.

Корупція як індикатор дефектності соціальної моралі в широкому сенсі виявляється в Україні в моральному розкладі влади, за умов якого корупційні практики стають страгатагемами змови владних груп проти пересічних громадян, які фактично втрачають будь-які права за умови недоступності ресурсу влади. Оскільки корупція як соціально-політичне явище є головним способом криміналізації політичної влади і системи державного управління, її переродження з інституту, що виражає єдиний загальнонаціональний інтерес, в апологета і таємного захисника корпоративного інтересу владних еліт, боротьба з нею в Україні за допомогою прийняття нових законів і створення додаткових, які дублюють один одного контролюючих органів влади виявляється безперспективною і малоефективною.

Це пов'язано з тим, що в Україні корупційні практики набувають форму прихованих, позалегалітних, несанкціонованих відносин обміну, розподілу і привласнення економічних благ, грошових коштів, цінних паперів і активів, що обмежують економічну свободу, свободу конкуренції і доступ громадян та бізнесу до національних ресурсів.

При цьому корупціонерами, з владними функціями в системі державного управління проводиться незаконна комерціалізація своєї діяльності, конвертація влади у власність і капітал, забезпечуються неекономічні переваги в конкурентній боротьбі (перш за все на ресурсних ринках) представникам бізнесу, які виплачують корупційну ренту.

Легалізація злочинних доходів, займаючи особливе місце в структурі ринку кримінальних послуг, одночасно обслуговує і інтереси учасників самого кримінального ринку, дозволяючи їм ефективно ухилятися від соціального контролю, і інтереси суб'єктів, які перебувають за його рамками, санкціонуючи використання відмитих грошей у легальному обороті. Легалізація злочинних доходів є свого роду сполучною ланкою між кримінальним сектором тіньової економіки і відкритою економікою. Це канал, за допомогою якого доходи, отримані від кримінальної практики, переводяться в легальну сферу економічних відносин, підтримуючи тим самим і легальний, і кримінальний бізнес.

Легалізація злочинних доходів займає важливе місце в механізмі взаємозв'язку організованої

злочинності з корупцією в Україні. У першому випадку це проявляється в виразному зближенні інтересів кримінальних спільнот в сфері фінансово-економічної діяльності, що може в перспективі мати законним підсумком формування свого роду «кримінально-терористичних картелів».

У другому випадку легалізація, корупція і оргзлочинність виступають в якості самостимульованих явищ: прибутку організованої злочинності, в тому числі від легалізації кримінальних доходів, виступають засобом підкупу посадових осіб; корупція слугує оптимізації і прикриттю діяльності організованих злочинних угруповань, дозволяє вдосконалити технології і підвищувати результативність відмивання «брудних» грошей; корупція слугує джерелом коштів, які вимагають своєї легалізації, в тому числі через механізми функціонування організованої злочинності; підкуп посадових осіб часто здійснюється за допомогою схем, властивих легалізації кримінальних доходів, що призводить до поєднання процесів підкупу і легалізації.

Масштаби організованої злочинності в сучасній Україні досягли рівня конкуренції з легальними інститутами громадянського суспільства: державними організаціями, підприємницькими структурами регіонального, національного і транснаціонального масштабу, силовими і правоохоронними органами держави, інноваційними та фінансовими структурами суспільства та ін.

Діяльність організованих злочинних груп, спрямована на корумпування, нейтралізацію і залучення до співпраці представників державних і правоохоронних органів, дозволяє їм не тільки захищати себе, але й контролювати легальні сфери економіки. При цьому зберігається несприятлива тенденція, на яку звертають увагу деякі дослідники – активізація організованої злочинності в державному масштабі, залучення в неї великих державних чиновників [9, с. 53-60]. З огляду на те, що організована злочинність в Україні вже давно стала частиною транснаціональної злочинності, ця тенденція прямо вказує на те, що над державою нависла серйозна загроза.

Слід зауважити, що абсолютно марно вести боротьбу з корупціонерами, коли вона ведеться з використанням досить слабого антикорупційного законодавства, до того ж – при досить високій толерантності суспільства до корупційних практик. Сьогодні бізнесу вигідніше, виявляється, пристосовуватися до корупції і платити корупційну ренту, ніж системним чином протидіяти корупційним практикам з використанням судової та адміністративної машини. Отже, поширеність корупції в Україні впливає з надання чиновникам широких можливостей для конвертації влади у власність і капітал. Наслідками цього виступають захоплення і приватизація української держави, коли ресурси і можливості цієї держави експлуатуються корупційним корпусом чиновників для отримання незаконної ренти, яка стає не просто побічним, факультативним доходом, а доходом основним, домінуючим, регулярним, який набагато перевищує офіційне грошово-матеріальне забезпечення за основним місцем роботи в системі державної

служби. У цьому зв'язку виникає ефект макросоціальної інституціоналізації корупції, за якого одержувачі корупційної ренти є зацікавленими в збереженні статус-кво, для чого використовується створення «адміністративних бар'єрів», «латентної юриспруденції» і т.д.

Висновки. Таким чином, в результаті проведеного дослідження можна зробити наступні основні висновки. Корупція є різновидом інституційно-організованих девіацій, спрямованих на нанесення всіх видів шкоди (починаючи від економічної і закінчуючи морально-педагогічною) як щодо окремого громадянина або організації, так і щодо суспільства та держави за рахунок ігнорування соціально-нормативних регуляторів суб'єктами економічної, політичної, дисциплінарно-педагогічної влади.

У соціології поки що не сформульовано єдиного визначення поняття «корупція». В окремих дослідженнях корупція розглядається як комплекс соціальних фактів або форма соціальної девіації; в деяких економіко-соціологічних дослідженнях акцент робиться на корупційно-рентних відносинах та економічній раціональності суб'єктів корупції. Певна кількість дослідників зводить визначення корупції до її юридичної (кримінологічної) складової, фактично ототожнюючи її з поняттям неправомірної вигоди, що відображає набуття чинності Законом № 221-VII від 18.04.2013, а також у зв'язку з приведенням національного законодавства у відповідність до стандартів Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією. Отже, вітчизняне (українське) законодавство вже не оперує поняттям «хабар», послуговуючись замість нього поняттям «неправомірна вигода». Попри удаване пом'якшення звучання, це не є наслідком тенденції до лібералізації кримінального законодавства, навпаки, перелік кримінально-караних корупційних діянь розширився, а санкції за їх вчинення, як і раніше, досить суворі [10].

Існує декілька груп визначень корупції: корупція як використання посадовою особою, чиновником свого службового становища, що полягає в розпорядженні не своїми ресурсами, для досягнення особистих цілей і власного матеріального збагачення; корупція як своєрідний тіньовий ринок товарів і послуг, де діють (такі ж, як і в нормальній економіці) закони попиту і пропозиції і постійно здійснюються операції між різними акторами; корупція як стратегія поведінки двох соціальних груп - представників дер-

жавної влади і приватного бізнесу або громадян (в цьому контексті вона розглядається в залежності від того, яка з зазначених сторін намагається встановити контроль над іншою) [3, с. 10-133].

У науковій літературі корупція найбільш часто класифікується на адміністративну (ту, що пов'язана з діяльністю органів державної і муніципальної влади); ділову (ту, що виникає в результаті взаємодії бізнесу і влади) і побутову (ту, що впливає із спілкування пересічних громадян з різними соціально-економічними інститутами і установами) [1-3].

У соціології та міждисциплінарних дослідженнях створюються пояснювальні моделі детермінант корупції, серед яких фігурують: а) зведення корупції до хабарництва як наслідку незавершеного становлення соціально-економічної структури держави і низького рівня життя більшості верств соціуму із констатацією соціопатичного походження корупції як хвороби «транзиторних суспільств»; б) пояснення причин виникнення корупції через надлишковий регуляторний вплив держави на економіку, що дозволяє дослідникам вести мову про конструктивні функції корупції як засобу підвищення ефективності прийняття управлінських рішень; в) упереджено-марксистське пояснення причин корупції як соціопатії капіталістичних суспільств [9].

У соціології корупція також розглядається з декількох методологічних позицій. Прихильники функціонального підходу дають амбівалентну оцінку найпримітивнішої форми корупції – хабарництва. Вони вважають хабарництво, з одного боку, цілком прийнятним, оскільки воно уможливорює форсування необхідних для суспільства змін; з іншого боку, корупція оцінюється як неприйнятна, оскільки стає перешкодою для модернізації та розвитку суспільства. Послідовники інституційної школи акцентують свою увагу на дослідженнях країн, що розвиваються, і вбачають в корупції єдиний засіб для поступового створення соціально-економічних інститутів, необхідних для виникнення демократичного суспільства. Представники неоліберальної політекономії вбачають в корупції своєрідний спосіб реалізації інтересів індивідів в умовах дефіциту ресурсів, зокрема – соціального капіталу. У соціокультурному аспекті корупція розглядається і як різновид культури, яка спирається на її постійні і стійкі риси, і як дисфункція в культурі, що виникає в ситуації аномії, і як окремих (хоча і девіантний) різновид субкультури.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

1. Алексеев С.В. Коррупция: Социологический анализ [Текст] / С.В. Алексеев. – Шахты: Изд-во ЮРГУЭС, 2008. – 233 с.
2. Алексеев С.В. Коррупция: За пределами преступления [Текст] / С.В. Алексеев. Ростов н/Д.: Логос, 2007. – 168 с.
3. Алексеев С.В. Коррупция: Социологический анализ [Текст] / С.В. Алексеев. Шахты: Изд-во ЮРГУЭС, 2008. – 270 с.
4. Бергер П. Социальное конструирование реальности. Трактат по социологии знания. [Текст] / П. Бергер, Т. Лукман. – М.: Медиум, 1995. – 323 с.
5. Вебер М. Избранные произведения [Текст] / М. Вебер. – М.: Прогресс, 1990. – 808 с.
6. Гидденс Э. Устройство общества: очерк теории структуризации [Текст] / Э. Гидденс. – М.: Изд-во Альфа-Пресс, 2005. – 282 с.
7. Дюркгейм Э. Самоубийство: Социологический этюд [Текст] / Э. Дюркгейм. – М.: Мысль, 1994. – 399 с.
8. Дюркгейм Э. Социология. Ее предмет, метод, предназначение [Текст] / Э. Дюркгейм. – М.: Канон, 1995. – 350 с.
9. Макарова М.Н. Коррупция как предмет социологического анализа / [Текст] / М.Н. Макарова, Р.В. Вахрушев // Вестник Удмуртского университета. Сер. Философия, социология, психология, педагогика. – 2012. – Вып. 3. – С. 53-60.

10. Маковецкий С. Невигідна вигода [Текст] / С. Маковецкий. – Юридична Газета. – 2015. – № 24-25 (470-471), 16 червня.
11. Мертон, Р.К. Социальная теория и социальная структура [Текст] / Р.К. Мертон // Социологические исследования. – 1992. – № 2. – С. 118-119.-670 с.
12. Монастирський Д. Нові органи правоохоронної системи та ризики для ГПУ [Текст] / Д. Монастирський // 2017: виклики і можливості. – К.: Вид-во Українського інституту майбутнього, 2016. – С. 127-143.
13. Радаев, В.В. Коррупция и формирование российских рынков: отношения чиновников и предпринимателей [Текст] / В.В. Радаев // Мир России (Universe of Russia). 1998. – Т. 8, № 3. – С. 57-90.
14. Хабермас Ю. Отношения между системой и жизненным миром в условиях позднего капитализма [Текст] / Ю. Хабермас // THESIS. – 1993. – Т.1, вып. 2. – С. 123-136.
15. Хоманс Дж. Социальное поведение как обмен [Текст] / Дж. Хоманс // Современная зарубежная социальная психология. – М.: Издательство Московского университета, 1984. – С. 82-91.
16. Группа всемирного банка [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www5.worldbank.org/eca/russian/data/>

REFERENCES:

1. Alekseev, C.B., 2008. Korruptsiya: Sotsiologicheskii analiz [Corruption: Sociological analysis]. Izd-vo YuRGUES, Shahtyi (in Russian).
2. Alekseev, C.B., 2007. Korruptsiya: Za predelami prestupleniya [Corruption: Outside the crime]. Logos, Rostov n/D. (in Russian).
3. Alekseev, C.B., 2008. Korruptsiya: Sotsiologicheskii analiz [Corruption: Sociological analysis]. Izd-vo YuRGUES, Shahtyi (in Russian).
4. Berger, P., 1995. Sotsialnoe konstruirovaniye realnosti Traktat po sotsiologii znaniya [Social Construction of Reality. A Treatise on the sociology of knowledge]. Medium, Moscow (in Russian).
5. Veber, M., 1990. Izbrannyye proizvedeniya [Selected Works]. Progress, Moscow (in Russian).
6. Giddens, E., 2005. Ustroenie obschestva: ocherk teorii strukturatsii [The dispensation of society: outline of the structuration theory]. Izd-vo Alta-Press, Moscow (in Russian).
7. Dyurkgeym, E., 1994. Samoubiystvo: Sotsiologicheskii etyud [Suicide: A sociological study]. Myisl, Moscow (in Russian).
8. Dyurkgeym, E., 1995. Sotsiologiya. Ee predmet, metod, prednaznachenie [Sociology. Its subject matter, method, purpose]. Kanon, Moscow (in Russian).
9. Makarova, M.N., 2012. Korruptsiya kak predmet sotsiologicheskogo analiza [Corruption as a subject of sociological analysis]. Vestnik Udmurtskogo universiteta. Ser. Filosofiya, sotsiologiya, psihologiya, pedagogika 3, 53-60 (in Russian).
10. Makovets'kyi, S., 2015. Nevyhidna vyhoda [Disadvantageous profit]. Yurydychna Hazeta 24-25, 470-471 (in Ukrainian).
11. Merton, R.K., 1992. Sotsialnaya teoriya i sotsialnaya struktura [Social Theory and Social Structure]. Sotsiologicheskie issledovaniya 2, 118-119 (in Russian).
12. Monastyr's'kyi, D., 2016. Novi orhany pravookhoronnoyi systemy ta ryzyky dlya HPU [New law enforcement authorities and risks for the GPU]. 2017: vyklyky i mozhlyvosti. Vyd-vo Ukrayins'koho instytutu maybutn'oho, 127-143. Kyiv (in Ukrainian).
13. Radaev, V.V., 1998. Korruptsiya i formirovaniye rossiyskikh ryinkov: otnosheniya chinovnikov i predprinimateley [Corruption and the formation of the Russian markets: ties between officials and businessmen]. Mir Rossii (Universe of Russia) 8, 3, 57-90 (in Russian).
14. Habermas, Yu., 1993. Otnosheniya mezhdru sistemoy i zhiznennym mirom v usloviyah pozdnego kapitalizma [Connections between system and alive world in terms of late capitalism]. THESIS 1, 2, 123-136 (in Russian).
15. Homans, Dzh., 1984. Sotsialnoe povedenie kak obmen [Social behaviour as an exchange]. Sovremennaya zarubezhnaya sotsialnaya psihologiya. Izdatelstvo Moskovskogo universiteta, 82-91. Moscow (in Russian).
16. Gruppya vsemirnogo banka [World Bank Group]. Access: <http://www5.worldbank.org/eca/russian/data/> (in Russian).